

آینده سیستم پولی بانکداری افغانستان

بخش سوم و اخیر

۳ - حسابداری، راپور دهی و تفتیش:

در قسمت حسابات مالی و راپورهای احصائیوی ماده چهل و دوم، در باره بررسی های مستقل بیرونی ماده چهل و سوم، در باره انتشار صورت حسابهای مالی و راپور بررسی ها ماده چهل و چهارم و در باره گزارشات تفتیش ماده چهل و پنجم حاوی احکامی می باشند، که نه از طرف بانکها (مخصوصاً کابل بانک) و نه از طرف مقام نظارتی د افغانستان بانک رعایت شده اند (خلاف رفتاری قانونی). هرگاه طبق این مقررات د افغانستان بانک وظیفه نظارتی خود را انجام میداد، کابل بانک حتماً یک الی دو سال بعد از آغاز فعالیت های بانکی مورد مواخذه قرار می گرفت. غرض جلوگیری از طوالت موضوع صرف بعضی از این احکام غرض معلومات مزید خوانندگان گرامی طور اختصار به عرض میرسد.

طبق جزء (۱) ماده چهل و چهار " بانک مکلف است در خلال مدت سه ماه بعد از پایان سال مالی صورت حساب بررسی شده مجموعی خویش را همراه با راپور بررسی های بیرونی به د افغانستان بانک، به سهامداران و در صورت ضرورت به دسترس عمومی مردم قرار دهد". در جزء (۲) همین ماده مکلفیت های نمایندگی بانکهای خارجی مقیم افغانستان آمده است. به ارتباط این ماده سوالاتی که پیدا میشود، اینست که آیا بانکها بصورت عموم و کابل بانک بالخصوص مکلفیت های قانونی خویش را انجام داده و آیا در حال حاضر این مکلفیت ها را انجام میدهند؟ و اگر بانکها این مکلفیت ها را انجام داده اند و هنوز هم انجام میدهند، آیا د افغانستان بانک وظایف نظارتی خود را به اساس این گزارش ها انجام داده است؟ چون به گمان اغلب از این دو دستور تخطی بعمل آمده است، پس در هر دو صورت د افغانستان بانک (با انجام و یا عدم انجام مکلفیت قانونی بانکها) سهل انگاری نموده است.

سوالات دیگری که به ارتباط این ماده به میان می آیند، اینها اند که آیا د افغانستان بانک برای تعمیم مقررات قانون بانکی در قسمت تعیین خطرات، میکانیزم سنجش خطرات و گزارش دهی خطرات معاملات بانکی، لویایح و تعلیمات نامه ای تدوین نموده یا نه؟ و آنرا غرض اجرای طرز العمل به اختیار بانکها گذاشته است و یا خیر؟ در صورتیکه این وظیفه را انجام داده باشد؛ سوال تکمیلی که طرح میشود، این است که آیا بانکها و مقام نظارتی بانک مرکزی به این لویایح واقعی گذشته اند یا خیر؟ آیا گزارش ناظرین از کابل بانک را د افغانستان بانک مطالعه و تدقیق نموده و اگر نموده و درست تعبیر نموده باشد، اکنون که همه چیز برعکس به اثبات رسیده باناظرین و مسؤولان چه برخورد صورت گرفته است؟ آیا در شیوه کار و طرز العمل های نظارتی تغییراتی رونما گردیده است و یا نه؟ تا مبادا حادثه دیگری دامنگیر سیستم بانکی و مالی کشور نگردد.

موضوع بسیار مهم برای ارزیابی ارقام حسابی مالی (بیلبانس و حساب مفاد و ضرر) عبارت از مقررات موضوعه در افغانستان میباشد. در این مورد د افغانستان بانک تقصیری ندارد، اما مراکز علمی پوهنتون ها، وزارت تجارت و صنایع، وزارت اقتصاد، وزارت عدلیه و اطاق های عمومی صنایع و تجارت افغانستان کوتاهی نموده اند. د افغانستان بانک می توانست به اساس ضرورت قانونی بانکها و مشتریان شان این ابتکار را به عهده گرفته مراجع مربوطه را متوجه این خلای بزرگ اصولنامه تجارت افغانستان می ساخت، که نکته اساسی مشکلات نارضائیتی های مؤسسات اقتصادی و شعبات بیلبانس و عواید مستوفیت ها را تشکیل میدهد. نویسنده اولین گام را در این راستا برداشت و در یک کار تحقیقی خلاهای قانونی اصولنامه تجارت افغانستان را یکایک شمرد و پیشنهاداتی را در زمینه ارائه داشت، که در ضمیمه یک کتاب درسی که توسط سه پروفیسور آلمانی تألیف و از طرف نویسنده ترجمه شده است، به چاپ رسیده است.^۱ بر علاوه نویسنده در نظر داشت، تا این موضوع مهم را به کمک مرکز ملی تحقیقات پالیسی پوهنتون کابل (تمویل کننده مؤسسه کنراد آدنور شتیفتونگ) در جر و بحث علمی قرار دهد، که متأسفانه این برنامه در اثر مرضی نویسنده تحقق نیافت؛ اما این پروژه میتواند توسط استادان پوهنتون کابل، مرکز ملی تحقیقات پالیسی این پوهنتون و اطاقهای های صنایع و تجارت افغانستان تحقق یابد. البته نویسنده از همکاری های لازمه دریغ نخواهد کرد. اما الی تحقق پذیری این پروژه، بانکها و تصدی های اقتصادی افغانستان میتوانند برای ارزیابی ارقام بیلبانس از برنامه های

دپانو شمیره: له ۱ تر 4

افغان جرمن آنلاين تاسو په درنښت همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادښت: دلېکنډي د لېکنيزي بني پازوالي د لېکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څېر و لولئ

International Accounting Standards, ISA, International Financial Reporting, IFRS, Generally Accepted Accounting Principles, GAAP

استفاده نمایند. برای رعایت اصول واقعیت و حقیقت بیلبانس و حساب مفاد و ضرر، باید تصدی های اقتصادی به شمول بانکها در وقت بیلبانس سازی از مقررات ارزیابی که یک امر ضروری میباشد، پیروی نمایند؛ چه در غیر آن اقلام بیلبانس اخیر و نتایج تثبیت شده درست نخواهد بود.

به اساس جز (۱) ماده چهل سوم "بانکهای داخلی مکلف اند یک نفر بررس مستقل بیرونی با تجربه را که مورد تائید دافغانستان بانک باشد انتصاب نمایند."

بررس مکلف است طبق معیار های وضع شده دافغانستان بانک وظایف ذیل را انجام دهد:

- ۱ - کمک در حفظ سیستم ها و اصول مناسب حسابداری بانک.
- ۲ - کمک در تحفظ کنترل های مناسب مالی و سیستم و طرز العمل اداره خطر.
- ۳ - تهیه و ارائه راپور سالانه برای هیأت نظار و ارزیابی بررسی گزارشات مالی جهت دریافت یک تصویر کامل منصفانه از وضع مالی بانک در مطابقت به احکام قانون.
- ۴ - اطلاع هرگونه تخلف صریح (در متن این فقره کلمه «طریح» نوشته شده است: نویسنده) از احکام این قانون و سایر مقررات دافغانستان بانک که از طرف نماینده بانک، کارمند و یا مدیر ارتکاب گردیده، به دافغانستان بانک.
- ۵ - اطلاع به دافغانستان بانک در صورتیکه وقوف اطلاع هرگونه تخلفات اداری ایکه موجب بروز ضرر قابل توجه به بانک میگردد."

بصورت عموم سوالاتیکه به این ارتباط پیدا میشوند، شبیه سوالاتی اند که در مبحث خطرات معاملاتی طرح گردید. اما مختص به ماده چهل و سوم سوالی طرح میگردد، که آیا مؤسسه بررسی A.F. Ferguson & Co. که حسابات اختتامیه ۲۰۰۹/۱۲/۳۱ (بیلبانس، حساب مفاد و ضرر) کابل بانک را انجام داده است، به تائید دافغانستان رسیده است و یا نه؟ از مقدمه این بررسی بر می آید، که بررسی کمپنی متذکره صرف مقطعه ای بوده و منحصر به وضع دارائی و دارائی مالی بانک بتاریخ ۲۰۰۹/۱۲/۳۱ میباشد و بررسی آن برای سهامداران در نظر گرفته شده است. همچنین بررسی بعمل آمده این کمپنی باسناد معلومات هیأت عامل کابل بانک ارائه شده است. مزید بر آن اظهار شده است که در کابل بانک بررس داخلی وجود دارد، اما تصدیق نکرده است که بررس داخلی بانک مؤثر است یا نه؟ مؤسسه بررس همچنین توانائی مالی و جریان تأدیبات بانک را در سال ۲۰۰۳ ارائه کرده است؛ اما نه در قسمت سال ۲۰۰۹ و نه در قسمت سال ۲۰۰۳ یک نظریه مثبت یا منفی و نه کدام مشوره ارائه کرده است. این راپور مفصل هرگز برای نظارت بانکی کافی نیست؛ ولی برای بررسی های نظارت بانکی اساس خوبی را عرضه میدارد. باید دافغانستان بانک این بررسی را که در ماه فیبروری ۲۰۱۰ تکمیل شده بود، رد میکرد و کمپنی را موظف می ساخت تا مطابق به مطالبات مقام نظارتی دافغانستان بانک دوباره بررسی نماید و یا کمپنی دیگر را برای این کار مأمور می ساخت و این صلاحیت توسط قانون بانکداری به دافغانستان بانک داده شده است.

بصورت خلاصه میتوان گفت، که کابل بانک در انجام معاملات بانکداری مقررات قانونی را رعایت نکرده و همچنین دافغانستان بانک بحیث مرجع نظارتی وظایف قانونی خود را انجام نداده است. ناتوانی دافغانستان بانک (ترس از اشخاص زورمند، تنظیم گرائی و قوم گرایی که اداره و حتی کارمندان این بانک را طی سه سال اخیر به دو بخش متخاصم تبدیل نموده است، عدم کفایت مسلکی، نبود اشخاص بررس و بی اهمیت دیدن موضوع) زمینه سوء استفاده بیشتر را برای کابل بانک فراهم ساخت و هیأت عامل و سهامداران بزرگ برای انجام خلاف کاری از قانون تشجیع نمود.

بناءً لازم است تا متوجه آینده بود و یک ستراتیژی مشخص برای انکشاف سیستم پولی و بانکداری افغانستان طرح کرد، تا بدین طریق اعتماد از دست رفته افراد و مقامات اقتصادی و رسمی دوباره در برابر بانکها جلب و احیا شود، اقتصاد مطابق به وضع اقتصادی افغانستان به پول و قرضه مجهز شود، در حفظ ارزش داخلی و خارجی افغانی از جریان پول خارجی که موازی با پول افغانی به غرض تبادل در چلند اند، اقدامات جدی صورت گیرد و برای انکشاف صنایع و زراعت تأسیس مؤسسات اختصاصی قرضه از سر گرفته شود و تضمین قرضه های اعطا شده بانکی انجام پذیرد.

ج - پیشنهادات

رئیس عمومی دافغانستان بانک در گزارش مطبوعاتی خود به تاریخ ۲۰۱۱/۰۴/۲۰ گفت، که "مقام بانک مرکزی افغانستان ... به منظور بهبود وضعیت بانکداری و ثبات نظام بانکداری، پروسه نظارت را سرعت میدهد و با استفاده از مشکل گذشته در کابل بانک، یک برنامه ای عاجل، جامع و سخت گیرانه را تهیه خواهد کرد"^{۱۱}. این گفته را تقدیر کرده برای تقویه این برنامه پیشنهادات ذیل را تقدیم میکنیم.

- ۱ - برای حفظ استقلال و خود مختاری بحیث یک بانک مرکزی، موثریت و مؤلدیت کاری باید یک تغییر اساسی در شورای عالی، هیأت عامل، مسؤول نظارت بانکی و مدیران مسلکی بوجود آید باید مسؤولین طراز اول بانک مرکزی کشور ما فارغ از هرگونه گرایش ها و فعالیت های سیاسی باشند.
- ۲ - اقدامات نظارتی بانک مرکزی با رعایت مقررات قانونی و جلوگیری از سخت گیری بیجا که باعث سختگی در جریان معاملات بانکی شود. د افغانستان بانک نباید از یک حالت افراطی (عدم رعایت قانونی) به یک حالت افراطی (سخت گیری) دیگر مراجعه کند. زیرا سخت گیری باعث افزایش ارتشا و فساد اداری در معاملات بانکی شده و مانع انکشاف بانکی در افغانستان میشود.
- ۳ - تجدید نظر به متن قوانین، توضیح اصطلاحاتی که از متن انگلیسی اخذ شده و در بانکهای افغانستان مانوس نیستند، افزایش مقررات اضافی و تدوین لوایح و تعلیمات نامه بحیث دستور های تکمیلی قوانین بانکداری و تربیه کارمندان د افغانستان بانک و بانکهای معاملاتی در این راستا.
- ۴ - تقویه انستیتوت بانکداری از نگاه استادان مسلکی و فنی، تثبیت نصاب درسی برای رشته بانکداری و نظارتی و مدیریت ریسک (خطر). در صورتیکه چنین استادان مجرب (از نگاه نظری و عملی در افغانستان نباشد، استادان هندی (که در مسایل حسابداری و بانکداری مهارت دارند و مصارف آنها هم نسبتاً کمتر میباشد)، استخدام گردند.
- ۵ - تأسیس مؤسسات اختصاصی برای اعطای قرضه و تسهیلات بانکی برای زارعین، کسبه کاران و صنایع مانند بانکهای انکشاف زراعتی و صنایع و کوپراتیف های قرضه. مزید بر آن د افغانستان بانک باید ابتکار تأسیس مؤسسه تضمین (گرانتی) قرضه را بدست گیرد. گرچه این عمل مستقیماً مربوط به وظایف د افغانستان بانک نمی گردد، اما این بانک به تأسی از اهداف قانونی خود به دولت در باره تأسیس این نوع مؤسسات مشوره لازمه ارائه داده می تواند (همان طوریکه در باره انحلال بانک های انکشاف زراعتی و بانک رهنی و تعمیراتی به دولت مشوره داده بود). بدین طریق د افغانستان بانک میتواند قدم های مبسوطی برای بهبود وضعیت بانکداری و رفع نیازمندی و ضرورت قرضه برای رشد و انکشاف اقتصادی، استقرار ارزش پول افغانی و استخدام جوانان بیکار بردارد.
- ۶ - یکی از ابزار سیاست پولی بانک مرکزی عبارت از تثبیت نرخ تکتانه است، تا از یک طرف واحد های اقتصادی را از تکتانه کمرشکن نجات دهد و از جانب دیگر سرمایه گذاری را در کشور تشویق نماید. پس باید د افغانستان بانک از این ابزار سیاست پولی طبق روحیه قانون د افغانستان بانک استفاده نماید. همین که مبلغ ۳۰۰ میلیون دالر از مدرک تکتانه قروض اعطا شده کابل بانک، باز پرداخت نشده است، مبین نرخ بلند تکتانه در کابل بانک و سایر بانکها میباشد.
- ۷ - وسیله دیگر مؤثر سیاست پولی د افغانستان بانک عملیات در بازار سرمایه و بازار پولی که عبارت نشر، خرید و فروش اسناد سرمایه وی میباشد، با وصف وعده های چندین ساله د افغانستان بانک تاکنون نتوانسته است بازار سرمایه برای اوراق بهادار (قرضه) مساعد نماید. مساعد شدن بازار سرمایه برای سرمایه گذاری های تصدی های بزرگ اقتصادی به شمول بانک ها و دولت ضروری میباشد و به این طریق میتوان زمینه سرمایه گذاری را برای واحد های اقتصادی حقیقی و حکمی فراهم نمود.
- ۸ - در صورتیکه د افغانستان بانک بررسی های مسلکی و فنی برای نظارت بانکی به اختیار نداشته باشد، باید الی تربیه و تربیه چنین کارمندان، بررسی های هند را استخدام نماید، که موازی با انجام وظایف نظارتی، آموزش بررسی های افغانی را به عهده گیرند.
- ۹ - برای اینکه ارزیابی اقلام بیلانس و حساب مفاد و ضرر بانکها بصورت قانونی بعمل آمده بتواند و سایر تصدی های اقتصادی برای ارائه اهلیت اقتصادی خویش غرض اخذ قرضه، بیلانس واقعی خویش را پیشکش کرده بتوانند، باید در اصولنامه تجارت و تعلیماتنامه مالیاتی طرز العمل های ارزیابی اقلام بیلانس و مفاد و ضرر به شکل مقرر داخل شود.
- ۱۰ - اینکه ولسی جرگه دادن قرضه دولت را به کابل بانک رد کرده است، شاید دلایلی وجود داشته باشد، که خارج از معلومات نویسنده است. اما باید د افغانستان بانک از ذخایر دالری خود مبلغ حد اقل ۴۰۰ میلیون دالر (رقمی که از طرف د افغانستان بانک پیشنهاد شده است) را به صورت قرضه د افغانستان بانک به اختیار کابل بانک قرار بدهد. به شرط اینکه اول این قرضه باید به شکل تضمین باشد که عندالزوم و بعد از بررسی به غرض انجام مکلفیت های کابل بانک مورد استفاده قرار گیرد و ثانیاً تکتانه آن نباید طوری بلند باشد، که باعث از دیداد مصارف کابل بانک گردیده و بار قرضه آن را افزایش دهد. اعطای چنین تضمین برای ارتقای معاملات بانکی این بانک ضروری است، در غیر آن کابل بانک به قلت سیالیت دچار میشود.
- ۱۱ - برای فروش کابل بانک بررسی و تثبیت دارائی های واقعی کابل بانک خوب، مخصوصاً در ولایات ضروری میباشد، در غیر آن پروسه تمدید میشود.

در خاتمه آدرس ارتباطی میل خود را می نویسم تا خوانندگان محترم با ابراز نظریات و تنقیدات خود به ممنونیتم بیافزایند.

Naim.assad@t-online.de

پایان

^۱ مراجعه شود به لزوم تغییر و توسعه مواد اصولنامه تجارت افغانستان در: اصول حسابداری دوجانبه با تمرینات و جوابات، مؤلفان: ورنر هانگل هارد/ هانز رافی/ باربارا ویشرمن، مترجم: محمد نعیم اسد، مرجع نشر کننده مرکز ملی تحقیقات پالیسی پوهنتون کابل سال ۱۳۸۹ کابل ص ۲۲۹ به بعد.

^۲ افغان جرمن آن لاین مؤرخه ۲۰۱۱.۰۴.۲۱

د پانو شمیره: له ۴ تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلپکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ